

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De orthographia dictionum e Graecis tractarum

Johannes <Tortellius>

[Venedig], 12. Nov. 1484

De ordinatione litterarum tam vocalium quam consonantium

[urn:nbn:de:bsz:31-299711](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-299711)

De.y.Littera.

Littera uocalis est anceps & liquida: hoc est quæ facile modo produci modo corripitur potest. Hanc in so-
lis dictionibus græcis: & eo loco quo illi scribunt: & nos scribere debemus. Nec in ullis latinis ponere
proflus debemus: quia ob id tantum suscipimus: ut propria dictionum græcarum scripturam: quas ab illis ac-
cepimus: in transcribendo seruemus. Nam cum pro latinis dictionibus. i. nostrum habeamus: græcas litte-
ras intermiscere non debemus. Sane ueteres nostros illam transcribendo in pluribus dictionibus mutasse:
ac pro illa. u. quoque nonnunquam uero. o. posuisse cōperio: ut αὐο duo: μυσ mus: συσ sus: & inde diminutiū
sacula: κυβερνήτης gubernator: κύμινος cuminus uel cuminum: κυπαρισσος cupressus: κύμη cumæ
quod urbis est nomen: ut in dictionibus uidebimus: μυραίνα murena: quod piscis est nomen: μύλλος mul-
lus nomen est piscis: ut Iuuenalis: Mullū sex milibus emit: θύννος thunnus similiter est piscis: στυπτεία
styppea: πορφύρα purpura: τυμβά τυβα: φυνή fuga: φυκος phucus: βότρος botr: γόνυ genu: ζάβυ
κα sambuca genus est instrumenti musici ζυγός iugū: συλλα συlla: & plura alia quæ simili modo. y. græ-
cum in. u. nostrum conuertunt. Nam syllam quæ iam dicimus syllam in antiquis codicibus & emendatissimis
cū. u. scriptum: & nos ipsi sapissime aspeximus: & a doctissimis uiris nostræ ætatis & conterraneis meis Leo-
nardo & Carolo Arretinis: sic antiquos scriptitasse cōfirmari audiui. Vnde uidemur secuti æoles qui ipsum
y. græcū sono ipsius. u. soliti erant sapissime pronuntiare. Itaque si eorum poetæ nonnunquam ipsi. y. græco ascri-
bebant. o. non id quoque faciebant: ut diphthongum facerent: quæ admodum ex diligentissimorum gramma-
ticorum testimonio comperimus: quia illa corripiebant: sed ut per id quoque expressius declararent: apud eos
ipsum. y. græcum sono ipsius. u. efferendum esse: ut in eo Callimachi uersu καλλιχόρου χρωνοσ και συ-
ρείας ουογάτηρ. Cōuertim⁹ etiā nonnunquam. y. græcū in. o. nostrum: ut νυξ nox: ἀγκυρα ancora: μύλος mo-
la: στύραξ storax cum. t. exili & alia nonnulla similiter: quorum rationem reddere præter litterarum similitu-
dinem & figurarū seu linguarū consuetudinem difficile esset.

De.z.littera.

Littera muta est: quæ similiter pro dictionibus græcis accepimus: pro qua primitus nonnunquam simplex
f. ut fagunthum pro ζάκυνθος: sethus pro zethus: quæ quoque uero duplicatū scribebamus: ut massa pro
μάζα: Patrisso pro πατρίσω: pytyllo pro πτυζω: quandoque autē pro illa. d. ipsum ponebamus: ut odor
ab ὄζειν: Medentius pro Mezentius teste Prisciano.

Hæc littera a Claudio Cæsare cōperta antisigma nominata est: quia unum sigma & alterum inuersum
atque oppositū detinet: uoluitque illā locū ei⁹ litteræ detinere: quæ apud græcos. ψ. scribitur & apud nos
per. ps. uel. bs. traducitur. Quæuis teste Prisciano multo molliorem uolubilioremque sonitum. ψ. habeat quæ
ps uel bs. Nam sic quoque ante illius inuentionem græci pro ea litteras illas perscribebant. Quæ de re licet re-
cte ipsi Claudio uisum fuisse dicatur nouam scilicet formam sub eadem potestate comperire. Nulli tamen
ausi sunt antiquā scripturam mutare. Verum Papytiano teste & nonnullis aliis quæto expeditior est. ψ. quæ ps
tanto ps quæ bs esse uidentur: ideoque dictiones græcas per. ψ. scriptas: quandoque quidem in ps transferimus. ut
psalmus psitacus pseudolus terpsichore athiops. nonnunquam uero in bs: ut αψυρτος absyrthus: αραψ arabs.
Sane ps uel bs nunquam in eadē syllaba coniungitur in fine nominatiui: nisi cuius genitiuus in pis uel in bis de-
finit ut Pelops pelopis: athiops athiopsis: arabs arabis. Quod non solum in græcis quoque sed etiam in latinis
quoque obseruamus: ut stirps stirpis: princeps principis: urbs urbis: celebs celibis.

De ordinatione litterarū inuicem tam uocalium quam consonantium. Et primo de ordine uocalium.

Vm ergo de litteris & eorum nominibus figurisque & potestate ex sententia clarissimorum ui-
rorum differuerimus: Restat iam de earundem ordinatione in syllaba deinceps pertractare:
& a uocalibus incipientibus hæc primū annotanda uidentur. Quod uocalis unica non nisi abu-
siue syllaba dici potest: hoc ex uij nominis syllabæ clarissime apparere potest. Nam syllaba di-
ctio græca est α σ υ μ β ε λ λ ω uerbo quod est comprehendendo deducta. Vnde & syllaba ipsa cō-
prehensio dici potest: quæ non nisi ex pluribus: hoc est ad minus ex duobus recte fieri ualet. Sed quia com-
muniter syllaba pro uoce litterali accipitur: quæ sub uno accentu & uno spiritu indistanter profertur: con-
sueuimus etiam uocales singulas pro singulis syllabis accipere. itaque ab una littera incipiens syllaba: non ul-
tra sex litteras progredi potest: ut a ab arx mars stans stirps.

Tres uocales in eadem syllaba locari non possunt.
Vnquam etiam tres uocales in eadem syllaba recte locari possunt. Nam. u. & i. non aliter diphthongis cō-
iunguntur: nisi loco consonantium apponantur: uel ipsum. u. uim litteræ amittat.

Duæ uocales in diphthongis coniunctæ ponuntur in eadem syllaba.

T duæ uocales cum diphthongum conficiunt unicam: iam tunc syllabam efficere ualent ut Aeneas:
Cæsar: mœnia: cenophorum: audio: gaudeo: Eugeneus: Perseus.

Quibus diphthongis utuntur latini & græci: & quas ex græcis traximus.

Vattuor igitur in latina elegantia diphthongorū genera habemus. *æ. œ. au. eu.* De quibus in sequētibus in dictione diphthongus uidebimus. Sed duodecim in græca comperiuntur. Ex quibus cum tantūmodo octo nos in scripturam nostram traducamus: uidelicet. *αι. αυ. ευ. ει. οι. ου. υι. ωι.* de his tantūmodo & per quas litteras ad nos transferuntur uidendum erit. Nam principaliter ut promissimus de orthographia dictionū græcarum quæ latine scribuntur tractaturi sumus. At reliquas eorum diphthongos: quæ ad nos minime spectant prætermitemus.

De. *αι.* diphthongo.

Rima igitur diphthongus fit ex. *α. cum. ι.* in qua utraq; uocalis sonum suum perdit: & simplicis. *e. so-* num suscipit: in scripto uero nullo modo simplex. *e. pro. αι.* diphthongo ab illis scribi potest: Nec e contrario diphthongus pro simplici. *e. at* cum huiusmodi dictiones in quibus illa diphthongus scripta fuerit a nobis transcribuntur: semper loco illius nostram. *æ.* diphthongum apponimus: ut *αινεας* Aeneas. *μεγαρη* Megæra. Nōnunq̄ uero illā diuidimus in. *α. & ι.* & tūc quoq; ipsum. *ι.* quandoq; quidem pro duplici consonante accipitur: ut *αιας* Aias: *μαια* Maia. quandoq; uero uocalis remanet: ut *ναις* nais. Virgilius in Alexi: Tibi candida nais & Ouidius: Nais ab his tacuit. Sed hæc quoq; dictione diuersimode in plurali numero a poetis nostris obseruata legitur. Nam cum naiades scribamus: nonnunq̄ secundā produci- mus: quandoq; uero corripimus. Namq; produxit illam Virgi. in Sileno cum dixit: Aegle naidum pulcher rima. Corripuit uero Ouidius libro metamorphoseos. *iiii.* cum ait: Mercurio puerum diua cythereide natum: Naiades idatis enutriuere sub antris. Nec hæc solum nostri obseruauere poetæ: sed quādoq; diphtho- gum illam diuidentes pro uera diphthongo. *æ.* posuerunt. ut *αυλαι* pro *αυλα*. *πικται* pro *πικτα*. Virgilius li- bro aeneidos. *iii.* *Αυλαι* in medio libabant pocula bacchi. Idem libro. *viii.* Diues equū: diues *πικται* uectis & auri. Quid q̄ nonnunq̄ diphthongum ipsam totam in. *ο.* simplex traductam comperim⁹: ut *αιητης* Oeta: & siquid simile comperitur: ubi. *αι.* diphthongus in simplex. *ο. & η.* in. *e.* nostrum conuersa fuerunt. Nam nullo pacto potest ibidem esse. *œ.* diphthongus: sed diuisum tantūmodo illa proferri conuenit. ut Ouidi- us: non senis *œta* regia lemnos erat. Transfit quoq; hæc diphthongus per deriuationes & cōpositiones in. *i.* productam: quæro inquirō exquirō. Quamuis exquære Plautus dixit in *aulularia*: ut intro exquære sit ne ita ut ego prædico. Similiter lædo illido: cædo & occido.

De. *αυ.* diphthongo.

Secunda diphthongus fit ex. *α. & υ.* *ψιλον* sic. *ευ.* quæ græci sub uno accentu & unica syllaba p̄ferunt tali scilicet sono: ac si aue proferatur ablata. *e.* Quæ cum in dictionibus græcis ad nostras traducimus conuertimus in. *au.* diphthongum nostram: ut *αυγόνστινος* Augustinus: *αυλη* aula: *αυρα* aura: sed ali- quando quidem a nostris diuiditur: ut *ναυς* nauis: ubi nulla est diphthongus: sed. *υ.* *ψιλον* in. *υ.* consonās est conuersa. Quod nos quoq; in dictionibus nostris quandoq; obseruamus: ut gaudeo cuius prima diph- thongum habet: in gauisus diuiditur: & fit. *υ.* consonans. E contrario etiam contingit. *υ.* consonans in diph- thongum reuerti: & hoc per abiectionem uocalis sequentis ipsum. *υ.* ut *lauor* lautus: *faueo* fautor: *aius* au- tiquo in. *ο.* productam: ut *lotus* pro *lautus*: *plostrum* pro *plaustrū*: *cotex* pro *cautex*. quandoq; in. *ο.* corre- ptam ut *loretum* pro *lauretum*: *orichalcum* pro *aurichalcum*. Virgilius in. *xii.* Ipse de hinc auro squalentū alboq; orichalco. & Hora. in arte poe. *Tibia* non ut nunc orichalco iuncta tubæq;. Nam ut ait Festus in dicti- one orata: aurum rustici orum dicebant: auriculas oriculas. Vnde & orichalcum pro aurichalco: de quo in sua dictione late uidebimus: *posia* pro *pausia*. Nam a Virgi. *pausia* dicitur cum ait libro *georgi. ii.* *Orchi- tes & radii & amara pausia* baca. Plinius uero libro. *xv.* naturalis historia: *Tria* inquit sunt oleæ genera or- chites radii & *posia*. Verum e contrario antiqui quandoq; Prisciano auctore. *au.* diphthongum pro. *ο.* po- nebant: ut *austrum* pro *ostrum* *ausculum* pro *osculum*. Item teste Seruio in primū *geor.* *caudex* pro *codex* *faurex* pro *forex*: *caules* pro *coles*: *caures* pro *corus*.

De. *ευ.* diphthongo.

Tertia diphthongus apud illos fit ex. *ε. cum. υ.* *ψιλον* sic. *ευ.* quæ sub uno accentu & una syllaba quæ- admodum alia quæq; ab illis proferatur: ueluti si proferatur eua ablato. *a.* & hæc quoq; cum in dictio- nibus græcis ad nostros transfertur: per. *eu.* nostram diphthongum scribitur: ut *ευγενιος* Eugenius: *ευα- γελιον* euangelium. & uniter saliter ubiq; maiores nostri has duas diphthongos in dictionibus græcis compererunt. *f. αυ. & ευ.* fere semper loco. *υ.* *ψιλον.* u. latinum posuerunt. Ex quo certum haberi potest: il- lud. *υ.* apud illos in suis diphthongis sonum suum deperdidisse: cum neq; sit. *υ.* neq; ut. *υ.* nostrum ab illis: sed uti. *ι.* p̄ferat. Quāq; antiqui æoles a quibus nostra grāmatica ut plurimū deducta fuit: sono ipsius. *υ.* sæ- pe ipsum. *υ.* p̄ferbant: ut supra uidimus. Verū & nonnunq̄ ex ipsa diphthongo. *ευ.* cū ad litteraturam no- stram traducimus: litteram unam abiicimus: & alteram retinemus: uel ut alii dicunt tota diphthongus in al- teram litterarū conuertitur: quod ad idem tendit. Et abiicimus quandoq; quidem. *υ.* & retinemus. *e.* produ- ctam: ut *αχιλλευς* Achilles: *οδισσευς* Vlives: *περσευς* Perles: quāq; etiam *Perseus* a nostris dicatur. Quandoq; uero abiicimus. *e.* & retinemus. *ι.* quod in. *υ.* nostram productā similiter cōuertimus: ut *φειω*

fugio: φευγῆ fuga: de qua dictione cum .f. scripta in sequentibus fiet sermo.

De .ei. diphthongo.

Varta diphthōgus fit ex .e. cum .i. sic .ei. in qua .e. sonum suum perdit: & diphthōgus tota uoce ipsius .i. simplicis profertur. Nō tamē eius loco .i. simplex ab illis scribi potest. At cum apud nos transfertur: non potest in aliam diphthongum sibi correspondentem conuerti: quā non habemus. Sed aliquando quidem illam in .i. simplex transferimus: ut ηειλος nilus: ὠλεῖα δεσπλιades: ubi abiicimus .e. & retinemus .i. Virgi. libro primo aenei. Arcurum pliadescq; hyades geminosq; triones: ubi non solum abiicit .e. ut dixim? sed ipsum .i. ac si fuisset in dictionibus latinis ante uocalem corripuit. Aliquando uero diphthongū ipsam in simplex .e. semper productam conuertimus: ut χορεία chorea: σπονδαῖος spondeus: uerū & aliquādo eadem diphthongus apud nos cū transfertur diuiditur: & ambæ litteræ diuisæ a nobis profertur: ut in eadē dictione: quā diximus transtulerunt: ut plurimū nostri poetæ pleiades. In qua diphthongus ipa diuiditur: & .i. simplex consonans efficitur: quā obrem in hac ipsa diphthongi diuisione semper primam producimus. Secundam uero quandoq; quidem corripimus. & tunc quoq; semper primā more græcorū accentum seruamus. ut Virgilius libro georg. primo: Pleiadesq; hyades: claramq; licaonis arcton. similiter Ouidius libro .iiii. fastorum: Pleiades incipient humeros releuare paternos. Nanq; non potest scribi pliaades cum solo .i. quia tunc quoq; prima illius breui existente carmen claudicaret: ut libro primo aenei. Virgilius ipse obseruauit primā corripens: ut proxime ostendimus. Non enī in omnibus non propriis eadem uno loco longā & alio breuem ponimus. Quandoq; uero secundam eius dictionis syllabam secundū aliquos etiam producimus: & in illam accentum transferimus: ut Propertius ad Cinthiam: Non hæc pleiades faciunt: neq; aquo fuis orion. Lucanus libro sexto: Pleiadūq; soror genitrix mea: maximus atlas Est auus. secundū alios uero fit diæresis: hoc est diuisio diphthongi græci: & remanet .i. uocalis ac breuis una cum a uocali sequēte ita ut sit ibi dactylus & accentus super prima remaneat. præter hæc autem diphthongus ipsa .ei. nonnunq; a nostris græco more describitur: ut a Virgilio in Pollione dum ait: Orphei colliopea lino formosus apollo. Et in sileno: Caucafeaq; refert uolucres: furtumq; promethei. Idem libro primo aenei. lam ualidam ilionci nauem iam fortis achata: in quibus .ei. pro unica syllaba & unica diphthongo apposuit. Ut testis est Macrobius libro saturnalium: & metrorum scansio indicat: quæ diuisis litteris fieri non posset. Immo quod plus est cōperimus uetustissimos nostros semper pro .i. longo diphthongū hanc scriptitasse. Vnde id quoq; Lucilium præcapisse rettulit Quintilianus cum ait: lam pueri uenere e postremū facito atq; .i. ut pueri plures faciant ac deinceps idem mendaci furiq; addes e cum clari sirei iusseris. Quid quod apud ariminū in triūphali arcu: qui iam pro porta urbis habetur scriptus antiquissimus litteris adhuc aspicere licet. CELEBERRIMIS ITALIAE VIEIS pro celeberrimis italiæ uis. Et non longe ab urbe roma in loco quē aureliam iam uocant scriptum aspexi: Sibi Sueis pro suis. Vnde etiam Prisciano teste libro octauo scribebant antiquissimi: uolo ueis: cū diphthongo .ei. in secunda persona pro eo quod dicimus uis: ubi diphthongum in .i. longam cōmutauimus. Quare illorum obseruantiam superuacua dixit Quintilianus in primo: quia .i. tam longæ q̄ breuis naturam habet: tum ut ait in commodum aliquando.

De .oi. diphthongo.

Vinta diphthongus fit ex .o. cum .i. sic .oi. in qua .o. sonum suū omnino apud illos perdit: & profertur solum ut .i. nostrum: pro ipso tamen scribi ab illis non potest: nec ecōtrario. Quam utiq; diphthongū cum nos ex dictionibus græcis in latinum sermonē transcribimus: in eam conuertimus diphthongū: quam per .œ. scribere consueuimus. nam .o. remanente .i. in .e. cōuertimus: & fit .œ. diphthōgus: ut φοῖβος Phœbus: δῖος ἄστρον œstrum. Virgilius libro georg. primo: Cui nomen asilo romanū est œstrum grai uertere uocantes: δῖος ἄστρον œnophorum. Iuuenalis: Tandem illa uenit rubicundula totum œnophorum sitiens. aliquando uero remanentibus eisdem litteris illā nos diuidimus: ut Τροῖα troia: εὐβοία euboia: ubi .i. duplicis cōsonantis uim obtinet. Aliquādo autē totā diphthongū i simplex .o. cōuertim? ut ποῖνια poema: ποῖνις poeta. Nā diphthongus tota in .o. transferet: & illud .η. quod diphthongū sequit: in .e. nostrū cōmutat. Quandoq; uero & ipsam diphthongū in simplex .u. nostrū cōuertimus: ut φοῖνικος punicus.

De .ou. diphthongo.

Extā diphthongus fit ex .o. cū .u. p̄silon sic .ou. ubi utraq; uocalis sonū suū perdit: & sonū latini .u. simpliciter assumit: quando scilicet .u. nostrum uocale est. cum ergo illam traducimus in .u. latinū cōuertimus. Verum ut ostendit Seruius in .x. aenei. Consueuerunt antiqui nostri illam in .œ. diphthongū trāfferre ut & diphthongū nos haberemus ubi illi habebant. Nec græca modo sed pleraq; ex nostris: quæ nos p .u. scribimus: antiqui p .œ. diphthongū scriptitabāt: ut moeris pro muris: quod obseruasse Virgilius in præfato libro .x. testat idē Serui? cū ait: Quin intrant portas atq; ipis prælia miscent Aggeribus moerorū: p murorū: ubi primā cū .œ. diphthongo scriptam dixit. Similiter mœnia cū .œ. diphthongo pro munia scribi asseruit: pœnio pro punio: quod eodem teste a pœna uenit: hinc & pœnica regna uides: de quibus in particularibus dictionibus latinis uidebimus.

De .ui. diphthongo.

Eptima diphthondus fit ex. v. psilon & .i. paruo coniunctis inuicem hoc modo. vi. quæ unius. i. longi sonum seruat: quã apud latinos in ipsi dictionibus græcis: quas latine transcribunt sic prorsus ut iacet apud græcos obseruatam comperimus: & nos simili modo obseruare debemus: ut ἀπρὺν & harpyia. Virg. libro. iiii. ænei. sic obseruasse deprehenditur ex antiquis & emendatissimis codicibus: ac Macrobio teste ubi ait: Quas dira celeno: Harpyiaq; colunt alia. Idẽ libro georgi. iiii. Atq; getæ atq; hebrus ac attias orithyia: sic. n. græce scribitur οπιθὺν: similiter cynomyia: & alia q̄plura. Nam simili modo scribunt nostri dii & .ii. per geminum. i. & p er unũ proferunt.

De diphthongo. ωι.

Ctau & ultima diphthongus ex his quas in latinũ traducimus ea est: quã illi ex. ω. magno & .i. paruo conficiunt: sed diuersimode ab antiquis & modernioribus conscriptã. Nam antiqui quidem ip̄m paruũ. i. ad latus ipsius. ω. magni semper conscribent hoc modo uidelicet. ωι. ut in codicibus illorũ antiquis quotidie legimus. At alii. moderniores non ad latus: sed sub ip̄so. ω. subscribere cœperunt sic uidelicet ω. Quod ex librorum imperitiã primitus prouenisse existimo: qui cum uoce ipsius. ω. magni tota diphthongus proferri habeat. Ita ut ipsum. i. paruũ penitus sonũ suum perdat: inconsiderate solum. ω. hoc est non etiam ad latus ipsum. i. paruũ applicando conscribent: ut simili modo in scripturis nostris frequẽtissime contingit: in quibus ubi scribi debuisset. æ. diphthongus ipsum solum. e. ex imperitiã descriptũ comperimus. Quod docti deinde græcorum grãmatici eiusmodi iam male scriptos codices emendantes: ipsum. i. paruũ quod ad latus esse debuerat scribebant. Quod sane ex illo etiam perpenditur. quia ab insciis nostri temporis librariis in nouis illorum codicibus omisum illud. i. paruũ penitus deprehendimus. Cum igitur hanc diphthongum in latinũ conuertimus in nostram. æ. diphthongum ut maiores nostri semper obseruauerunt: & nos trãsserre debem⁹: uidelicet remanete. ω. quod in. o. nostrũ cõuertim⁹: & ip̄m. i. paruũ. i. e. trãsseramus: quemadmodũ & in alia illorũ diphthongo uidelicet. οι. supra diximus obseruãdũ: ut τραγῳδία & prima quidem cum ea dictione quæ est τραγῳς. i. hircus. alia uero cum ea quæ est κῶμῳ. i. uilla coniungitur. Cum ergo eius dictionis quæ est κῶμῳ prima: ipsum. i. paruũ conscriptum habeat: uel ut antiqui obseruabant ad latus sic scriptum ωιδία: quæ eodem modo ut alia profertur: cũ apud nos transfertur per. æ. diphthongũ scribi debet. Nam formatur ea dictio ωιδία ab hoc uerbo ἄωιδῶ quod apud nos est cano: & traducitur ἄδῶ quo antiqui poetæ utuntur. ut Homerus in primo iliados uersu. αὐτὸν ἄδῶν: quod alii in cõmuniorem linguam deducentes conuerterunt. a. & .o. paruũ in. ω. magnũ remanente. i. ut Moschopulus diligens illorum grãmaticus attestatur: & dixerunt ωιδῶ: uel secundũ modernos cum. i. paruo subscripto uidelicet. ωιδῶ: quod apud nos dicitur cano. Vbi in prima est diphthongus quæ uoce ipsius. ω. tantũ modo profertur: hanc ergo cum in latinum conuertimus in. æ. ut diximus transcribimus: & uoce ipsius. e. simplicis secundum nostram consuetudinem proferimus: dicentes tragœdiam: comœdiam: citharœdum: psalmœdiam: profœdiam: & siquid aliud simile contingat: quibus ista duo ultima græca uoce cũ. o. absq; diphthongo proferre consueuerunt: ut late uidebimus in dictione profodia.

De ordine consonantiũ inter se: & q̄ uocales nõ plures q̄ tres consonantes in eadẽ syllaba uocalẽ antecedunt uel sequunt̄.

Vnc ad ordinem consonantiũ inter se & cum uocalibus progredientes: cõperimus primũ ex ipsa linguæ potestate non plures q̄ tres consonantes in eadem syllaba uocalem ipsam antecedere: nec rursus nisi tres consequi posse: sic enim per strepo uerbum afferimus: Sic mulctram pro ipsa emunctione: ut Virg. in bucolicis: Bis uenit ad mulctram. Vel mulctrale quod uas est: in quo lac emungitur. Similiter stirps cum tribus post uocalem effertur. quæ cum hominum dicitur: generis est foemini. ut Virgilius: Hei stirpem inuisam. Cum uero arborũ masculini. ut idem in duodecimo: Cũ semel in siluis uno de stirpe recisum.

Duæ solæ consonantes uocalẽ sequunt̄: si tres præcedunt. & econtrario

Anẽ si tres consonantes uocalem ipsam præcedunt: non possunt nisi consonantes duæ in eadem syllaba subsequi: ut monstrans. Et econtrario si consonantes tres uocalem sequuntur: non possunt in eadẽ syllaba nisi duæ præcedere ut stirps.

Quæ consonantes syllabam post uocalem finire possunt.

Vrsus & si aliqua dictio in duas definit consonantes: necesse ẽ priorẽ liquidã esse: & sequẽtẽ uel in. s. uel in. x. ut in iisdem litteris ostẽdemus: uel in. c. sola. n. antecedẽte finire: ut hinc hũc. Vel i. t. simili mō ip̄o. n. antecedẽte terminari: ut est: dicũt: amãt: & similia. Excipim⁹ græca quædam quæ in. ψ. apud illos terminãt̄: & apud nos p. ps. aut. bs traducunt̄: ut Pelops: arabs: quin & ex latinis princeps & cælebs.

Quæ cõsonãtes alias in eadẽ syllaba præcedere & subsequi possunt.

Taq; cũ cõsonãtes plures in eadẽ syllaba ordinamus. Aliquas quidẽ cõperimus: quæ aliis semp in ipsa syllaba præponunt̄: ut. b. f. g. p. Alias uero quæ semp reliquas subsequunt̄: ut. l. n. q. r. x. Alias aut quæ

- quādoq; quidē praeponunt: quādoq; uero subsequunt: ut. c. d. m. s. t. Rursum & aliā quā nō cōsonāti praeponitur: nec post aliā in eadem syllaba locari potest ut. z. de quibus omnibus sigillatim uideūdū restat.
- B** ante. d. in eadē syllaba ponit: ut abdera nomē urbis. de qua in ea dictione uidebimus. Labdarus q̄ fili⁹ fuit Polydori filii Cadmi. Abdomen ps animalis pinguis. Bedelyros abominabilis. Bdelliū arbor de qua in sua dictione uidebim⁹. Idē ante. l. ponit ut blandior: quod ē gestu & maxie tactu aliqd dulciter indicare: & p̄ abusionē ad alios sēsus trāfferet: ut Quilian⁹: Blādiar paulisp̄ iuuenes calamitatib⁹ meis. ante. r. ut brēn⁹ ūbra.
- C** ante. l. in eadē syllaba ponit: ut clarus. itē ante. m. ut Pyrachmon: Almena: drachma: de q̄bus oib⁹ in suis dictionibus uidebim⁹. Ante. n. ut Cneus cnidus nomē est urbis: de qua in propria dictione. ante. r. ut creber. ante. t. ut actus lectus: Ctesias q̄ siculus fuit orator: & pluraq; in sequētibus uidebim⁹. Quin & post. &. ip̄m r. in eadē syllaba collocamus: ut uictrix. Nō aut. l. teste Prisciano ip̄a soni natura prohibente.
- D** ante. l. in eadē syllaba ponit: ut abodlas: quod est fluuii nomē. ante. m. ut Admetus nomē uiri ppriū. Dmois. i. seruus. de q̄bus in sequētibus apparebit. ante. n. ut cydnus: q̄ fluuius est ciliciae: de quo in sua dictione uidebimus. Ariadne filia Minois: quā a modernis quibusdam insciis Hadriana corrupte scribitur & uocatur. Item ante. r. ut draco: Drances: quod nomen est uiri proprium.
- F** ante. l. modo cōsimili in eadem syllaba collocatur: ut flauus flauius. ante. r. ut frater frango.
- G** ante. l. in eadem syllaba ponitur: ut gladius: glabrio qui delicatus dicitur: & sine pilis habetur. ante. m. ut agmen. ante. n. ut gnatus. ante. r. ut gratus.
- L** ante nullam cōsonantem in eadē syllaba ponitur: sed semper alias subsequitur.
- M** raro ante cōsonātē in eadē syllaba collocari pōt. Repit tamē ante. m. ut amnis: q̄ ab ambio dicitur secūdū Varronē. Oia. n. flumina circueerūt: ideo cornuta pingunt: ut dixit Seruius. Et ego romae saepe uidi deos fluminū sculptos cū cornibus & urna. somnus: Agamemnon: Mnestheus: de quibus in sequentibus. Nā ut uidebimus. m. praeedentē syllabā terminare nō pōt subsequēte. n. itē nec subsequēte. t. nisi. p. interponat.
- N** nunq; ante aliquā cōsonantē in eadē syllaba praeponi pōt: sed semper subsequitur.
- P** ante. l. in eadē syllaba ponit: ut planus. ante. n. ut therapne patria est: de q̄ Ouidius in epistolis heroidū: Rure therapneo nata puella phrygē. ante. r. ut pratū: praeda quā teste Gellio li. xiii. noctū atticag: dicitur corpa ip̄a reg: quā capta sūt: manubiaz uero appellatae sūt pecuniaz a quaestore ex uēditiōe praedae redactae. ante. r. teste Prisciano in. viii. ut ip̄e: scripsi: nupti: similiter capsula: tametia a capio deduci uelint. Alii a grāco tractū uolūt quod est κέ. u. τ. τ. p. & amississe. m. cum dici debuisset capsula. ante. t. ut aptus captus ineptus: p̄thia patria Achillis: ut in sequētibus uidebimus diphthongus stultile: quod sculptū dicimus: ut sculptile simulachrū legim⁹ quod sculptū est. Nec inter. m. &. n. ip̄m. p. stare pōt nec post. r. in principio syllabae aliter sic ut stirps.
- Q** Ante nullā consonantē in eadē syllaba poni pōt: sane sequi ut supra uidebimus.
- R** ante nullā consonantē in eadē syllaba ponitur: sed semper alias subsequitur: ut supra uidebimus.
- S** sequēte. b. in eadē syllaba ponit: ut asbestus. i. inextinguibilis: asbutes. i. insepultus. Itē sequēte. c. ut scutū. Quin & post. c. subsequēte. l. in eadē syllaba ponit. ut smaragd⁹: smyrna. Itē sequēte. q. ut squalor: sequēte p. ut spes spera. Quin & post. p. sequēte. l. ut splendidus: uel. r. ut spretus. Itē ante. t. in eadē syllaba ponitur ut status: stennus: castellū q̄ puus ē uicus muris circūdatus. Et a castro descendit quo significat loc⁹ muris munitus: ac etiā urbs teste Seruio sup. vi. aenei. At castra in plurali notū ē appellari locū in quo milites tētoria fixerūt. Vocat etiā castellū teste Vlpiano receptaculū illud: quod aquā publicā suscipit. & ut addit labolen⁹ ex quo fistulis aqua ducit. Quo significato Frontinus de aquaeductibus ad neruam sapissime usus est. Item ponit. s. in eadē syllaba ante. t. sequēte. l. ut stloppus: & ē sonus ille qui ex inflatione buccarū erumpit. Perlius in penultima satyra: Nec stloppo tumidas intendis rumpere buccas. uel. r. ut stratus: structor qui a struendo: hoc est ordinando & componendo deducitur. Vnde dici potest conuiuii compositor. Iuuenalis in. v. satyra: Structorem interea nequa indignatio desit Saltantem spectas: de quo in sequentibus cum de. r. littera finiente syllabam ante. g. pertractabimus clare uidebitur. Quin & ab eodem uerbo strues deducitur: quā praecipue est lignorum. Sane frustum non suscipit. r. post. st. in ultima. Vnde Iuuenalis in satyra Atticus eximie inquit: Nec frustum cape: & Virgilius in primo: Pars in frustra secant. Nam frustra cum. r. ad uerbium est significans incassum. non potest etiam. s. ante alteram mutarum poni. Verum i fine syllabae omnes liquidae ante. s. collocantur: ut plus hyems mons ars.
- T** Ante. l. in eadem syllaba ponitur: ut Tlepolemus Atlas nomina sunt propria: de quibus in sequentibus. ante. m. ut Tmolus isthmus: de quibus in sequentibus clare habebitur. ante. r. ut tractus.
- X** Ante nullam consonantem in eadem syllaba ponitur: sed ante illam omnes liquidae excepta. m. in fine eiusdem syllabae collocari possunt: ut falx lanx arx.
- Z** Simili modo ante consonantem poni non ualet. Nec ulla duplex in capite syllabae consonante sequente locari potest. Vnde non recte smaragdus cum. z. in principio dictionis a nonnullis scribitur: quod Lucanus in x. non posse fieri per illud monstrauit quod ait: Et suffecta manu foribus testudinis indae Terga sedent crebro maculis distincta smaragdo. Nam si esset. z. ante. m. subtrahi in metro minime posset. Et sic quoq; uersus ipse non staret: ubi iam. s. uim consonantis amittit. Non etiā post consonantem in eadē syllaba collocat.

De uocalium & consonantium ordinatione in diuersis syllabis.

Ifo de uocalium & consonantium ordine in una eademq; syllaba: restat ut de earūdem in diuersis syllabis ordinatione prosequamur. Itaq; omnis dictio uel simplex est uel cōposita. Si simplex intermediis illius syllabas aliqua a uocali incipiat: necesse est antecedentem quoq; syllabam in uocalem desinere: ut pietas: curialis: pareo: eo: ruo: munio. Non tamen si præcedens in uocalem desinit: necesse est subsequente a uocali incipere: ut in eisdem exemplis liquet. At si cōposita sit dictio & syllaba intermedia a uocali incipiat: non necessario antecedens in uocalem desinit: ut exacuo: perago: inco: aduro. Verum in cōpositis quandoq; subtrahitur consonans: & tunc antecedens semper in uocalem terminatur: ut coio cois: quod ex con & eo componitur. & hæc hæctenus de uocalibus. Quæ fere omnia per cōtrarium in consonantibus obseruamus. Nam si simplex sit dictio & antecedens illius syllaba in consonantē desinat: necesse est subsequente quoq; a consonante incipere: ut artus: arduus ille. non tamen si sequens incipit a consonante: necesse est præcedentem in consonantem desinere. ut faber: Nero: filius: nomen: numen. Si autem cōposita sit dictio & eius antecedens syllaba in consonantem desinat: non necesse est subsequente a consonante incipere: ut obaudio: abeo: perago: exacuo: exanguis: subeo: inco: transeo: pereco: prætereo: abundo: aduro: exuccus. i. sine succo. Sane Herodianus de orthographia putauit rationabilius consonantem in quā antecedens syllaba terminatur: cum sequētis syllabæ uocali cōiungere: q̄ sic quoq; præcedentem finire. Quare ad ipsam uocis prolationem conuenientius esse dixit simplicium regulam q̄ cōpositorum ut diximus obseruandam. Quod Prisciano quoq; doctissimo grāmatico non placuit. tum quia aliqua dictiones primā in metris cōmunem haberent: oblitus: oblatu: obruo: obrado: & similia: ita ut possent etiam corripī. quod nunq; cōpertum fuit: cum liquida post mutam in eadem syllaba præcedente cōmunem faciat. tum quia circumco circumago & similia elisionem ipsius. m. in pronuntiatione non paterentur: quia tūc quoq; per eum in sequente syllabam pertransiret. tum etiam quia multæ uocales quæ aspirari debent: aspirationem amitterent: ut inhibeo adhuc abhinc: & similes: cū cōsonantes illæ uocalibus aspiratis coniungi nō possint. Stabit igitur quod doctissimi asseruere grammatici in cōpositis dictionibus syllabam in consonantem desinere posse subsequente a uocali incipiente.

An in cōpositis dictionibus si sequens syllaba a cōsonante incipiat: præcedēs in aliquā cōsonantē finiri possit. Ed dubium restat grande an in eiusmodi cōpositis dictionibus si sequens syllaba a consonante incipiat: præcedens quoq; in quālibet possit consonantem desinere. Quod pluribus argumētis nequaquā posse fieri monstrauimus. Et incipientes a. b. consonante: per singulasq; alias transcurrentes ostendimus: quas syllabas quæq; consonans ualeat terminare: & quas non ualeat.

De syllabis desinentibus in. b.

Taq; in. b. consonantem syllaba desinens comperitur: si subsequens etiam ab ipso. b. initium sumat: ut fabbatum: & Prisciano auctore fabburra quæ arena est immunda: qua naues onerari usq; ad certam mensuram consueuerunt. Nos uero non cum duplicato. b. sed potius cum unico scribendum putam⁹ quia breuis eius prima ab auctoribus nostris ponitur. Virgilius libro georgi. iiii. Ut cymbæ instabiles fluctu iactante faburram Tollunt. Lucanus similiter: Fluctuq; latente faburra. Gibbus cum duplicato. b. scribitur & tumor est in dorso. Vnde gibberosus qui gibbum habet atq; idem gibber. Obba similiter ipsum duplicat: & teste Nonio genus est poculi uel ligneum uel ex parte. Sed hæc hæctenus de simplicibus. Nūc quoq; de cōpositis. & primo a præpositionibus subsequendum est. Ab igitur præpositio cum aliis dictionibus componitur: & cōseruat. b. litteram: si sequens utiq; dictio a uocali incipiat: quæcūq; scilicet uocalis illa existat: ut abactor: quod ex ab & actor cōpositum ex abigo deducitur. Vocantur etiam abactores pecuariorum animalium fures latrunculiue: quos ut uidebimus: abigeos etiam uocant. Aberro quod similiter ex ab & erro cōponitur. Abigere ex ab & ago cōpositum mutauit. a. in. i. & significat a loco fugare atq; expellere: ut abige mufcas a facie mea scribentis. abige canes a popina tua: abige sturnos sonitu a uinea. Quintilianus: Ibi multis miser planctibus aues abigam. Similiter oues capras asellos ab hortis a uinetis a pratis abigimus. i. expellimus. Vnde etiam abigei dicti sunt qui teste Vlpiano proprie hi habentur: qui pecora ex pascuis uel armentis subtrahunt: & quodammodo deprædantur: & abigendi studium quasi artem exercent: equos de armentis: uel oues de gregibus abducentes. Abiicio cum duplicato. i. scribitur ex ab & iacio componitur: ubi in compositione. a. conuertitur in. i. Abominor ex ab & ominor sine aspiratione componitur: quasi cum fastidio exhorresco. Abortiuus ex ab pro abs: quod est contra & deriuatio ab orior deducto cōponitur. Abundo ex ab & undō componitur: & sine aliqua aspiratione scribitur: quia non ab habeo uenit. Abusus ex ab & usus componitur: quasi contra usum: cum quo abusus prorsus idem est. Verū sequente. u. cōsonante ab præpositione abiicit. b. ut auerto quod ex ab & uerto cōponit: & inde auerso quod est cū ex alia qua re: quā detestamur uultū auertim⁹: ut dii talē terris auertite pestē. Cōstat igitur dictiones a singulis uocalibus incipientib⁹ cū ab præpositione cōponi posse: At nō aliæ a singulis cōsonantibus sumetes initium cū ea cōponit. Nā cū dictionibus incipientibus ab ipso. b. nō cōponit ab præpositio. Vnde ad breuius etiā si cū. b. ab aliquibus scribat⁹ ex ad præpositione cōponit. Et ut testis est Priscian⁹ ad bibo cū. d. scribēda ē. Nec semp ab præpositio purū aut